

גזילה

השבה יותר מהגזילה

א. איך יתכן שגזל פרוטה אחת ומתחייב לחזיר מאה פרוטות או יותר?

1. מי שגזל את הגר ונשבע לו שלא גזלו ומת הגר – צריך לשלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח (משנה בבא קמא ט, יא ובגמרא קי.). ואם אין שוה פרוטה לכל כהן וכהן מהמשמר – לא יצא ידי חובתו, שנאמר "האשם המושב" – עד שיהא השבה לכל כהן וכהן (בבא קמא שם ורמב"ם גזילה ח, ז). ופרש"י שצריך להוסיף עוד משלו כדי להשלים שיהיה לכל כהן שוה פרוטה. הרי שאפילו שגזל פרוטה אחת, אם יש מאה כהנים, יצטרך להוסיף מכיסו תשעים ותשע פרוטות, כדי שיהיה לכל אחד מהכהנים שוה פרוטה.

2. לדעת רבי עקיבא (במשנה ביבמות טו, ז. ובגמרא קיח:) מי שגזל מאחד מחמשה בני אדם ואינו יודע ממי גזל, וכל אחד טוען בטענת ברי 'אותי גזל', לא מספיק שיניח את הגזילה ביניהן (או בבית דין) ויסתלק (כדעת רבי טרפון), אלא צריך לשלם את הגזילה לכל אחד ואחד. ואם הם לא תבעוהו אלא הוא הודה מעצמו כדי לצאת ידי שמים, גם רבי טרפון מודה שצריך לשלם לכל אחד ואחד (בבא מציעא לו.: ובבא קמא קג:).

אופני הגזל המותרים

ב. מתי מותר לגנוב מחבירו?

3. מפני פיקוח נפש¹.

4. לצורך המלך מותר, ש'מלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו' (כפי שהשיבו הסנהדרין לדוד המלך הנ"ל, בבא קמא ס:).

¹. **שנאמר** (ויקרא יח, ה) "וחי בהם" – ודרשו חז"ל (יומא פה: סנהדרין עד. עבודה זרה כז: נד.) 'ולא שימות בהם', דכל התורה הותרה מפני פיקוח נפש חוץ משלש העבירות החמורות. וכן מפורש בגמרא (בבא קמא סוף ס:) ששאל דוד המלך את הסנהדרין 'מהו להציל את עצמו בממון חבירו', ופירשו התוספות דאפילו שמותר לעשותו נסתפק אם חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פיקוח נפש, והשיבוהו ש'אסור' דהיינו שחייב לשלם. ועיין עוד ברש"י ובמפרשים (שם, ובכתובות יט.).